

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.020.04.2016

P/16/073

03080416

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok

T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33

lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/073 – Wdrażanie zasad zdrowego żywienia w szkołach publicznych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Maciej Brzosko – starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/79/2016 z 26 września 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Placówek Oświatowych im. Stanisława Staszica w Suchowoli, ul. Szkolna 1, 16-150 Suchowola (dalej: „Szkoła”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Waluk – Dyrektor Zespołu Placówek Oświatowych im. Stanisława Staszica w Suchowoli (dalej: „Dyrektor”) (dowód: akta kontroli str. 3-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W okresie objętym kontrolą² Szkoła co do zasady zgodnie z założeniami realizowała cztery programy obejmujące swoim zakresem propagowanie zdrowych nawyków żywieniowych i kulturę fizyczną.

W ramach programu „Owoce i warzywa w szkole” uczniom zapewniono owoce i warzywa w asortymencie i porcjach określonych w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 18 czerwca 2015 r. oraz 7 września 2016 r.³ Przekazywano im też mleko UHT o 1,5% zawartości tłuszczu (dwa razy w tygodniu). Gorące posiłki obiadowe spożywano w stołówce zorganizowanej na terenie Szkoły przez podmiot zewnętrzny, na podstawie umowy zawartej z Burmistrzem Miasta Suchowola. Nie stwierdzono przypadków stygmatyzacji uczniów spożywających obiady w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Szkoła realizowała szereg działań edukacyjnych w zakresie kształtowania nawyków zdrowego żywienia uczniów. Nauczyciele przekazywali wiedzę o prawidłowych nawykach żywieniowych na zajęciach dydaktycznych i praktycznych, w trakcie których dzieci przygotowywały np. sałatki, prowadziły hodowlę nowalijek. Organizowano także zajęcia plastyczne i konkursy, których tematem było zdrowe odżywianie.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę m.in., że uczniom Szkoły nie zapewniono dostępu do wody niegazowanej w postaci butelkowanej lub z dystrybutorów, zaś programy profilaktyki i wychowawcze nie uwzględniały działań dotyczących przeciwdziałania nadwadze i otyłości wśród dzieci. Co prawda jako jeden z celów szczegółowych programu profilaktyki na rok szkolny 2016/2017 wskazano „promowanie zdrowego stylu życia”, jednak w dalszej części programu nie określono sposobu realizacji tego zadania.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- nieodbierania od rodziców/opiekunów zgód na udział ich podopiecznych w programach żywieniowych,
- transportowania oraz przechowywania owoców i warzyw niezgodnie z zaleceniami producenta (w temperaturze wyższej niż 2-4°C),
- nierzetelnego prowadzenia ewidencji spożytego przez dzieci mleka,

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Lata 2015 – 2016.

³ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu zadań realizowanych przez Agencję Rynku Rolnego związanych z wdrożeniem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programu „Owoce i warzywa w szkole” (Dz. U. z 2015 r. poz. 886), oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 czerwca 2015 r. i z dnia 7 września 2016 r. o tej samej nazwie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1457), zwane dalej „rozporządzeniem MRIRW w sprawie szczegółowego zakresu zadań”.

- wejścia w życie programów wychowawczych w latach szkolnych 2014/2015 i 2016/2017 z naruszeniem art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Realizacja programów żywieniowych

Opis stanu
faktycznego

1.1. Szkoła co roku otrzymywała od pielęgniarki szkolnej zbiorcze wyniki przeprowadzonych badań przesiewowych, na podstawie których pozyskiwano informacje na temat nadwagi i otyłości dzieci. W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 przebadano odpowiednio 170 i 108 uczniów klas „0”, „III” i „V”. W latach tych było odpowiednio pięcioro (2,9%) i siedmioro (6,5%) dzieci z nadwagą oraz 27 (15,9%) i 24 (22,2%) dzieci otyłych. Dzieci z niedowagą było zaś siedmioro (4,1%) w roku szkolnym 2014/2015 i pięcioro (4,6%) w roku szkolnym 2015/2016. Na dzień zakończenia kontroli nie przeprowadzono badań przesiewowych uczniów w roku szkolnym 2016/2017. Liczba uczniów wymagających dożywiania w ww. latach szkolnych wynosiła 124 i 113⁵. (dowód: akta kontroli str. 11, 445)

Dyrektor wyjaśnił: „Uczniowie, u których stwierdzono niedożywianie otrzymywali wsparcie ze strony szkoły – jako dyrektor występowałem do MGOPS w Suchowoli o dofinansowanie tych uczniów na podstawie pkt V.2 załącznika do uchwały Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020. U uczniów, u których stwierdzono nadwagę, otyłość uczestniczyli i uczestniczą w zajęciach wychowania fizycznego, kołach sportowych, zajęciach gimnastyki korekcyjnej, byli objęci opieką pielęgniarki szkolnej, która podejmowała działania mające na celu udzielenie właściwej pomocy.” (dowód: akta kontroli str. 13-27)

W pozalekcyjnych zajęciach z wychowania fizycznego, tzw. „kołach sportowych” oraz zajęciach z gimnastyki korekcyjnej w roku szkolnym 2014/2015 uczestniczyło odpowiednio czterech z sześciu uczniów z nadwagą i ośmiu z 27 otyłych. W roku szkolnym 2015/2016 w zajęciach tych uczestniczyło z kolei czterech z siedmiu uczniów z nadwagą i sześciu z 24 uczniów otyłych. Były to zajęcia opiekuńczo-wychowawcze, o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela⁶. W latach szkolnych 2012/2013 – 2016/2017 (na dzień 30 września) dwóch uczniów było zwolnionych całkowicie z zajęć wychowania fizycznego (oba w roku szkolnym 2014/2015). Natomiast w latach szkolnych 2012/2013 – 2014/2015 było po jednym uczniu, którzy – pomimo braku zwolnienia – opuścili ponad 20% zajęć z wychowania fizycznego. (dowód: akta kontroli str. 28-29)

Pielęgniarka szkolna wskazała: „Informację o uczniach, u których stwierdzono niedobór masy ciała, nadwagę i otyłość przekazuję bezpośrednio rodzicom, pedagogowi i dyrektorowi szkoły. W szkole są podejmowane działania np. gimnastyka korekcyjna, udział w zajęciach WF, zajęcia sportowe dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów. Dzieci z nieprawidłowymi wynikami BMI kierowane są do lekarza rodzinnego. Zachęcałam rodziców i dzieci do podjęcia leczenia. Prowadziłam edukację zdrowotną na temat aktywności, zdrowego trybu życia, żywienia i pielęgnacji ciała. Informowałam rodziców o korzyściach płynących dla dziecka ze stosowania zdrowego i racjonalnego żywienia, aktywności fizycznej oraz niekorzystnych następstw otyłości. Z rodzicami po badaniach przesiewowych były przeprowadzone rozmowy indywidualne na temat konieczności leczenia dzieci z zaburzeniami odżywiania. Uświadamiałam rodziców, że otyłość jest chorobą, złożonym zespołem zaburzeń metabolicznych, które w konsekwencji mogą doprowadzić do cukrzycy, nadciśnienia tętniczego, wzrostu cholesterolu LDL i trójglicerydów oraz przyspieszenia rozwoju miażdżycy. Zachęcałam do zmiany sposobu spędzania wolnego czasu z wypoczynku biernego na czynny.” (dowód: akta kontroli str. 29-31)

⁴ Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

⁵ Źródłem danych była liczba dzieci uczestniczących w programie „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” oraz liczba dzieci spożywających obiady z tzw. „list dyrektorskich”, na mocy pkt V.2. Wieloletniego Programu Wspierania Finansowego Gmin w Zakresie Dożywiania „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania na lata 2014 – 2020, stanowiącego załącznik do uchwały nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020.

⁶ Dz. U. z 2016 r. poz. 1379.

W programach wychowawczych oraz profilaktyki na lata szkolne 2014/2015, 2015/2016 i 2016/2017 w niewielkim zakresie określono działania dotyczące przeciwdziałania niedożywieniu. W ramach zadania pt. zapobieganie patologii wynikającej z biedy i bezrobocia jako zadanie wskazano dożywianie dzieci (kwalifikowanie dzieci, szukanie źródeł finansowania). Odpowiedzialnymi za to zadanie byli wychowawcy oraz pedagodzy szkolni, zaś jako instytucje współdziałające wskazano Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suchowoli (dalej: „MGOPS”), Radę Rodziców, parafię i sponsorów. Działania określone w tych programach nie odnosiły się do działań dotyczących przeciwdziałania nadwadze i otyłości wśród dzieci, chociaż jako jeden z celów szczegółowych programu profilaktyki na rok szkolny 2016/2017 wskazano „promowanie zdrowego stylu życia” (zagadnienia szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcjach „Uwagi dotyczące badanej działalności” i „Ustalone nieprawidłowości”).

(dowód: akta kontroli str. 53-94)

1.2. W trakcie realizacji programów żywieniowych działania Szkoły nie powtarzały się – każdy z programów obejmował zakresem swego działania odrębną tematykę żywienia. Programy „Owoce i warzywa w szkole” oraz „Mleko w szkole” nie były realizowane w pełni odrębnie. Wydawanie produktów w ramach programu „Owoce i warzywa w szkole” odbywało się dwa razy w tygodniu (poniedziałki i wtorki), zaś mleko uczniowie otrzymywali we wtorki i czwartki. We wtorki uczniom uczestniczącym w obu programach wydawano zatem owoce i warzywa oraz mleko. Nie miało to negatywnego wpływu na ciągłość realizacji obu programów – regularność wydawania produktów spożywczych zachowana była przez cały okres trwania programów.

(dowód: akta kontroli str. 126-127, 134-135, 143-144, 150-153, 161-162, 310-313)

1.3. Liczba uczniów w Szkole (bez oddziałów przedszkolnych) wynosiła w latach szkolnych 2012/2013 – 2016/2017 (na 30 września) kolejno: 253, 243, 246, 275, 258, w tym: 124, 115, 122, 155, 134 uczniów w klasach I-III oraz 129, 128, 124, 120 i 142 w klasach IV-VI.

(dowód: akta kontroli str. 7, 9-10)

W okresie objętym kontrolą w Szkole realizowano takie programy żywieniowe jak:

- „Owoce i warzywa w szkole” – liczba uczniów biorących udział w programie w latach 2014/2015 – 2016/2017 wynosiła odpowiednio: 196, 190, 170,
- „Mleko w szkole” – 320, 310, 294 uczniów,
- „Trzymaj formę” (realizację programu rozpoczęto w roku szkolnym 2014/2015). Udział w programie wzięło kolejno: 85, 85 i 86 uczniów. (dowód: akta kontroli str. 9-10)

Ponadto uczniowie korzystali z programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, realizacją którego zajmował się MGOPS (rodzice uczniów chcący skorzystać z tej formy wsparcia z wnioskami o jego udzielenie kierowali się bezpośrednio do MGOPS; Dyrektor otrzymywał jedynie listy uczniów zakwalifikowanych do pomocy w danym semestrze roku szkolnego). W programie tym w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 uczestniczyło odpowiednio 129, 124 i 113 uczniów. Uczniowie spożywali również posiłki w ramach tzw. „list dyrektorskich”, na mocy pkt. V.2. Wieloletniego Programu Wspierania Finansowego Gmin w Zakresie Dożywiania „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania na lata 2014 – 2020”, stanowiącego załącznik do uchwały nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020. W ramach list dyrektorskich w latach 2014/2015, 2015/2016 i 2016/2017 (na 30 września) ciepły posiłek spożywało odpowiednio dwóch, 14 i czterech uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 8-10)

Stółówka w Szkole została zorganizowana przez spółkę komunalną Gminy Suchowola pn. „CENTROKOM Sp. z o.o. w Suchowoli, na podstawie umów zawieranych corocznie z Burmistrzem Miasta Suchowola. Spółka ta odpłatnie wynajmowała od Szkoły pomieszczenia kuchni i stołówki.

(dowód: akta kontroli str. 13-27, 95-116)

1.4.1. W latach szkolnych 2014/2015 - 2016/2017 w ramach programu „Owoce i warzywa w szkole” artykuły spożywcze były dostarczane do Szkoły przez zatwierdzonego dostawcę⁷. Umowy z zatwierdzonym dostawcą zawierano na poszczególne semestry danego roku szkolnego na formularzach stanowiących załącznik nr VIII do Warunków uczestnictwa w programie „Owoce i warzywa w szkole” w roku szkolnym 2014/2015 oraz 2015/2016. Umowy na rok szkolny 2014/2015, 2015/2016 i 2016/2017 zawierały wszystkie informacje określone w § 8 rozporządzenia MRiRW w sprawie szczegółowego zakresu zadań, tj. określenie liczby uczniów uczestniczących w programie oraz okresów dostarczania owoców i warzyw do szkoły podstawowej przez wskazanie tygodni, a także zobowiązanie zatwierdzonego dostawcy do dostarczenia owoców i warzyw w asortymencie i ilościach zapewniających możliwość udostępnienia ich dzieciom (umowy obowiązujące w roku szkolnym 2014/2015, tj. przed wejściem w życie rozporządzenia również zawierały te postanowienia). W okresie objętym kontrolą programem objęto wszystkie dzieci realizujące roczne przygotowanie przedszkolne oraz uczniów klas I-III szkoły podstawowej.
(dowód: akta kontroli str. 9-10, 117-163)

Zgłoszenie uczniów do programu odbywało się przez Radę Rodziców, która składała pisemne oświadczenie (stanowiące załącznik do prowadzonej przez Szkołę dokumentacji programu) o treści: „Rada Rodziców w imieniu rodziców uczniów klas 0-VI szkoły podstawowej w Suchowoli wyraża zgodę na udział wszystkich dzieci w programie „Owoce w szkole” w roku szkolnym(...)”. Problem ten szerzej przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.
(dowód: akta kontroli str. 120, 138)

W toku realizacji programu żywieniowego „Owoce i warzywa w szkole” zapewniono urozmaicenie przekazywanych produktów oraz przekazywanie produktów świeżych, wysokiej jakości i właściwych dla regionu. Stosownie do § 2 ww. rozporządzenia MRiRW w sprawie szczegółowego zakresu zadań, uczniom przekazywano: jabłka, gruszki, truskawki, borówki amerykańskie, marchew, rzodkiew, paprykę słodką, pomidory, kalarepę, soki owocowe, warzywno lub owocowo-warzywno w ilościach odpowiadających wymogom określonym w załączniku do tego rozporządzenia (dotyczy realizacji programu w roku szkolnym 2015/2016). Na porcję składał się jeden produkt warzywny i jeden owocowy. W I i II semestrze roku szkolnego 2015/2016 wydano odpowiednio: 22 i 21 porcji owoców i warzyw, co było zgodne z wytycznymi ARR w tym zakresie⁸.
(dowód: akta kontroli str. 126-127, 134-135, 143-144, 150-153, 161-162)

Program był realizowany w terminach określonych w § 2 rozporządzenia MRiRW w sprawie szczegółowego zakresu zadań, tj. od 21 września 2015 r. do 22 stycznia 2016 r., oraz od 8 lutego do 17 czerwca 2016 r.
(dowód: akta kontroli str. 117-163)

Zgodnie z warunkami umów zawartych na lata szkolne 2014/2016, 2015/2016 i 2016/2017, zatwierdzony dostawca przywoził owoce i warzywa w dni, w których odbywała się nauka w Szkole, w godzinach między 7-11, wykorzystując do tego celu środki transportu przeznaczone do przewozu artykułów spożywczych (nie były to chłodnie). Owoce i warzywa znajdowały się jednostkowych, hermetycznych opakowaniach, zaś soki w kartonach o pojemności 200 ml.
(dowód: akta kontroli str. 117-171)

Produkty otrzymywane w ramach programu magazynowane były w pomieszczeniu piwnicznym zamykanym na kłódkę (nieużywana szatnia uczniowska). Owoce i warzywa były zabezpieczone przed dostępem osób nieuprawnionych. Zgodnie z informacją zamieszczoną na opakowaniach owoców i warzyw, powinny one być natomiast magazynowane w temperaturze od 2 do 4°C (problem przewożenia i magazynowania tych produktów szerzej przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”).
(dowód: akta kontroli str. 164-171)

⁷ Przedsiębiorca (zwany dalej „zatwierdzonym dostawcą”) został zarejestrowany w Centralnym Rejestrze Przedsiębiorców ARR pod numerem 1180084794*01017348 oraz uzyskał zatwierdzenie do uczestnictwa w programie „Owoce i warzywa w szkole”, na mocy decyzji Dyrektora Oddziału Terenowego Agencji Rynku Rolnego w Warszawie, nr OWS/Dz/WA/004/08/2011 z 31 sierpnia 2011 r.

⁸ <http://www.arr.gov.pl/liczba-porcji-otrzymywanych-przez-jedno-dziecko>.

Zgodnie z oznaczeniami na opakowaniach, dostarczone w dniu 10 października 2016 r. produkty w postaci rzodkiewki (60 gram), gruszki (150 gram), papryki (60 gram) oraz soku owocowego (200 ml) spełniały wymagania określone w załączniku do rozporządzenia MRIRW w sprawie szczegółowego zakresu zadań. W dniu 10 października 2016 r. (dzień dostawy produktów) wydano uczniom porcje papryki słodkiej oraz sok owocowy. Następnego dnia wydano uczniom gruszkę i rzodkiew. Liczba dostarczonych produktów możliwa była do spożycia w terminie ich przydatności do spożycia (jednorazowa dostawa owoców i warzyw zapewniała zaopatrzenie dzieci w produkty na dwa kolejne dni, a zgodnie z informacją na opakowaniach – owoce i warzywa dostarczone do Szkoły 10 października 2016 r. należało spożyć do 21 października 2016 r.). (dowód: akta kontroli str. 117-171)

Opakowania dostarczonych produktów zawierały takie informacje jak: nazwa żywności, ilość netto żywności, datę przydatności do spożycia, warunki przechowywania, nazwa/firma adres podmiotu działającego na rynku spożywczym, co było zgodne z obowiązującymi przepisami⁹. Przekazane uczniom owoce i warzywa były przez nich konsumowane w przerwie między lekcjami, w sali lekcyjnej, w obecności wychowawcy klasy. Produkty te nie były spożywane w trakcie przerwy, podczas której uczniom wydawane były regularne posiłki (obiady szkolne) – wydawano je uczniom po tej przerwie.

(dowód: akta kontroli str. 164-172)

W trakcie kontroli NIK przeprowadzono badania ankietowe dotyczące m.in. programów żywieniowych. Objęto nim 124 rodziców dzieci klas I-VI szkoły podstawowej (zwrotnie otrzymano 122 ankiety) oraz wszystkich 13 wychowawców oddziałów klas I-VI tej szkoły¹⁰.

Rodzice/opiekunowie 59 uczniów klas I-III biorących udział w programie „Owoce i warzywa w szkole” wskazywali następujące wady programu:

- 23 (26,1% z 88 udzielonych odpowiedzi¹¹) – zbyt małe urozmaicenie produktów,
- 19 (21,6%) – nieświeże, zepsute owoce i warzywa,
- 15 (17%) – zbyt mała częstotliwość wydawania,
- 12 (13,6%) – niedojrzałe owoce,
- pięciu (5,7%) – przerośnięte warzywa.

W 14 przypadkach (15,9%) rodzice/opiekunowie wskazywali na brak wad programu.

(dowód: akta kontroli str. 423-429)

Dyrektor wyjaśnił: „Jestem zaskoczony takimi odpowiedziami. Być może rodzice mają w głowie jeszcze poprzedniego dostawcę, z którym nie odnowiliśmy umowy po roku szkolnym 2012/2013 z uwagi na kiepską jakość dostarczanych produktów. Na rok szkolny 2013/2014 podpisaliśmy umowę z nowym dostawcą. Rodzice i uczniowie nigdy nie zgłaszali zastrzeżeń do jakości dostarczanych produktów. Pani Anna J. bardzo skrupulatnie sprawdza jakość każdej dostawy. Przykładowo, w tym roku szkolnym nie przyjęliśmy dostawy borówki amerykańskiej z uwagi na jej złą jakość. Jeżeli chodzi o urozmaicenie produktów nie mamy na to wpływu, wynika to z wytycznych do programu.”

(dowód: akta kontroli str. 255-258)

Ankietowani rodzice/opiekunowie wskazywali również, że:

- 29 (49,2% ankietowanych) – otrzymywane owoce i warzywa dzieci zawsze zjadają (czasami w Szkole, czasami w domu),
- 15 (25,4%) – uczniowie czasami przynosili owoce i warzywa do domu i ich nie zjadali,
- siedmiu (11,9%) – uczniowie zawsze przynosili produkty do domu i ich nie zjadali,

⁹ Art. 9 ust. 1 lit. a i e-h rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylenia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004 (Dz. Urz. UE L 304 z 22.11. 2011 r., str. 18, ze zm.)

¹⁰ Rozdysponowano 124 ankiety, a otrzymano zwrotnie 122 z nich. Wśród rodziców klas I-III rozdysponowano 60 ankiet (17 – klasa I, 23 – klasa II A, 20 – klasa II B) – zwrotnie otrzymano 59 ankiet. Wśród rodziców klas IV-VI rozdysponowano 64 ankiety (19 – klasa IV A, 21 – klasa V A i 24 – klasa VI A) – zwrotnie otrzymano 63 z nich.

¹¹ W ankiecie można było zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

– sześciu (10,2%) – uczniowie zawsze zjadali owoce i warzywa w domu.

Zaledwie dwaj (3,4%) odpowiedzieli, że uczniowie zawsze zjadali otrzymane produkty w Szkole. (dowód: akta kontroli str. 423-429)

Dyrektor wyjaśnił: „Nauczyciele na bieżąco zachęcają uczniów do spożycia produktów na terenie Szkoły mając przede wszystkim na uwadze okres trwałości tych produktów. Należy zauważyć, że nauczyciel nie może zmusić ucznia do zjedzenia owocu czy warzywa. Nie da się uniknąć sytuacji, że któryś uczeń nie zje owocu i warzywa w wyznaczonym czasie, w Szkole. Istotne jest, że większość dzieci je obiady w Szkole, część przynosi swoje śniadanie dodatkowo, inne korzystają z asortymentu sklepiku szkolnego. Czasami uczniowie nie są w stanie przejeść tego wszystkiego w ciągu dnia. Ponadto, niektórzy uczniowie mogą nie lubić pomidorów, rzodkiewek czy innych warzyw lub owoców i zabierają je do domu. Uważam, że lepiej by taki uczeń zabrał produkt do domu, niż miał wyrzucić do śmietnika. Wydaje mi się, że rodzice nie do końca mają rozeznanie o konsumpcji owoców i warzyw przez ich dzieci. Ponadto, zaznaczenie odpowiedzi w ankiecie „zawsze zjada (czasami w szkole, czasami w domu)” może oznaczać również jednostkowe przypadki przynoszenia owoców i warzyw do domu, a nie nagminne działanie.”

(dowód: akta kontroli str. 255-258)

1.4.2. W programie żywieniowym „Mleko w szkole” realizowanym w okresie objętym kontrolą udział wzięli wszyscy uczniowie klas I-VI oraz dzieci odbywające roczne przygotowanie przedszkolne (łącznie 320 w roku szkolnym 2014/2015, 310 w roku szkolnym 2015/2016 i 294 w roku szkolnym 2016/2017 – na 30 września).

(dowód: akta kontroli str. 9-10, 178-205)

Zgoda rodziców na udział uczniów w programie, podobnie jak w przypadku programu „Owoce i warzywa w szkole”, wyrażana była corocznie w oświadczeniu Rady Rodziców, co szerzej przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

(dowód: akta kontroli str. 38-40, 47-49)

W okresie objętym kontrolą w ramach programu uczniom przekazywano jedynie mleko UHT o 1,5% zawartości tłuszczu. Mleko to nie było przetwarzane, w celu zachęcenia dzieci do jego spożywania. Rodzice uczniów klas I-III uczestniczących w programie w badaniu ankietowym wyrazili na ten temat swoje niezadowolenie. Pięćdziesięciu dziewięciu z nich jako wady programu „Mleko w szkole” wskazało:

- 19 (30,2% z 63 udzielonych odpowiedzi¹²) – serwowanie jedynie mleka UHT,
- 13 (20,6%) – zbyt małą częstotliwość wydawania mleka,
- 11 (17,5%) – zbyt małe urozmaicenie produktów.

Dwudziestu (31,7%) rodziców wskazało zaś na brak wad programu.

(dowód: akta kontroli str. 178-205, 308-309, 423-429)

Rodzice/opiekunowie 63 uczniów klas IV-VI wskazywali następujące wady programu:

- 17 (26,6% z 64 udzielonych odpowiedzi) – zbyt małe urozmaicenie produktów,
- 17 (26,6%) – serwowanie jedynie mleka UHT,
- 16 (25%) – zbyt małą częstotliwość wydawania mleka.

Pozostałych 14 (21,9%) ankietowanych wskazało na brak wad programu.

(dowód: akta kontroli str. 430-435)

Dyrektor wyjaśnił: „Jeżeli chodzi o mleko UHT nie mamy warunków do przechowywania innych produktów mlecznych. Dla nas takie rozwiązanie jest najbezpieczniejsze, gdyż mleko UHT jest trwałe i można je przechowywać w temperaturze nawet do +25°C. Rodzice nigdy nie zgłaszali chęci urozmaicenia dostarczanych uczniom produktów mlecznych.”

(dowód: akta kontroli str. 255-258)

W okresie objętym kontrolą wśród uczniów Szkoły (klas I-VI i oddziałów przygotowania przedszkolnego) nie rozpoznano potrzeb, w celu dostarczenia uczniom nietolerującym laktozy produktów mlecznych jej nie zawierających. Wszyscy uczniowie dostawali to samo

¹² W ankiecie można było zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

mleko – UHT 1,5% zawartości tłuszczu. Dyrektor Szkoły wyjaśnił: „W związku z tym, że była zgoda Rady Rodziców obejmująca wszystkie dzieci na udział w programie „Szlanka mleka” nie weryfikowaliśmy, które z nich nie tolerowało laktozy. Faktem jest, że wszyscy uczniowie odbierali mleko.”
(dowód: akta kontroli str.13-27, 178-205)

Otrzymywane w ramach programu mleko dowożone było pojazdem dostawczym, a magazynowane w pomieszczeniu piwnicznym na terenie Szkoły (zamykanym na kłódkę), zapewniającym ochronę przed dostępem osób nieuprawnionych (nieużywana szatnia uczniowska). Tym samym sposób magazynowania mleka zabezpieczał je przed nieprawidłowym wykorzystaniem. Warunki przechowywania mleka były zgodne z zaleceniami przez producenta (w temperaturze nie wyższej niż +25°C). Szkoła nie dysponowała zapleczem technicznym w postaci lodówek, umożliwiającym magazynowanie produktów mlecznych innych niż mleko UHT. Mleko dostarczane było do Szkoły w opakowaniach jednostkowych o pojemności 250 ml, co umożliwiało spożycie mleka w trakcie dnia nauki. Dyrektor wyjaśnił: „W czasie, gdy program „Mleko w szkole” był uruchamiany uczniowie korzystali z mleka białego, było też mleko smakowe, które cieszyło się zainteresowaniem uczniów. W momencie, gdy wprowadzono częściową odpłatność za mleko smakowe, wówczas okazało się, że nie ma na nie chętnych. Nie było zainteresowania ze strony rodziców, mimo że byli informowani o innych produktach mlecznych, które mogłyby otrzymywać dzieci. Nadmienię też, że tradycją na naszym terenie jest, że z produktów mlecznych najczęściej spożywane jest mleko.”

(dowód: akta kontroli str. 206-214, 308-309)

Przeprowadzone w toku kontroli oględziny wykazały, że uczniowie spożywali mleko na bieżąco w przerwach między lekcjami. Spożywanie mleka odbywało się w salach lekcyjnych w obecności wychowawcy klasy/nauczyciela.

Ankietowani rodzice/opiekunowie 122 uczniów klas I-VI odpowiedzieli, że:

- 59 (48,4% ankietowanych) – otrzymywane mleko uczniowie zawsze spożywali (czasami w Szkole, czasami w domu),
- 17 (13,9%) – uczniowie zawsze spożywali mleko w domu,
- 12 (9,8%) – uczniowie czasami przynosili produkty do domu i ich nie spożywali,
- ośmiu (6,6%) – uczniowie zawsze przynosili produkty do domu i ich nie spożywali,

Zaledwie dziewięciu (7,4%) odpowiedziało, że uczniowie zawsze spożywali otrzymane mleko w Szkole. W pozostałych 16 przypadkach (13,1%) rodzice/opiekunowie zaznaczali odpowiedź „nie dotyczy”, a jeden (0,82%) nie zaznaczył żadnej odpowiedzi.

(dowód: akta kontroli str. 423-435)

1.4.3. W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 w Szkole realizowano ogólnopolski program edukacyjny pn. „Trzymaj formę” współorganizowany przez Główny Inspektorat Sanitarny oraz Polską Federację Producentów Żywności Związek Pracodawców w ramach realizacji strategii WHO dotyczącej diety, aktywności fizycznej i zdrowia¹³.

Program skierowany był m.in. do uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej. W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 wzięło w nim udział odpowiednio 46 i 39 uczniów klas V oraz 39 i 46 uczniów klas VI. W ramach programu odbywały się takie formy realizacji jak np.: przyrządzanie potraw (sałatek, dań rybnych, kanapek, układanie jadłospisów zgodnie z zasadami zbilansowanej diety), dni zdrowego jedzenia wybranego produktu – owocu, warzywa, zajęcia taneczne, aerobiku, fitness, rajdy rowerowe lub piesze, wycieczki, konkursy, np. plastyczne.

(dowód: akta kontroli str. 9-10, 218-239)

1.4.4. Ponadto w latach szkolnych 2014/2015, 2015/2016 i 2016/2017 (na 30 września) odpowiednio 129, 124 i 113 uczniów Szkoły objętych było programem „Pomoc państwa

¹³ www.trzymajforme.pl. Celem programu jest edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej poprzez promowanie zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety, w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. Realizowany jest metodą projektu, dzięki czemu wykracza poza podstawę programową i programy nauczania szkoły. Projekty winny służyć promocji aktywności fizycznej, uczyć prawidłowego, czyli zróżnicowanego i zbilansowanego sposobu odżywiania się dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedzialności indywidualnej za zdrowie i zasady wolnego wyboru.

w zakresie dożywiania". W ww. latach szkolnych wszyscy uczniowie ubiegający się o tego typu wsparcie je otrzymali. (dowód: akta kontroli str. 8-10)

Dodatkowo dożywianie odbywało się na podstawie tzw. „list dyrektorskich”, na mocy pkt. V.2. Wieloletniego Programu Wspierania Finansowego Gmin w Zakresie Dożywiania „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania na lata 2014 – 2020, stanowiącego załącznik do uchwały nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020. W ramach list dyrektorskich w latach 2014/2015, 2015/2016 i 2016/2017 (na 30 września) ciepły posiłek spożywało odpowiednio dwóch, 14 i czterech uczniów. W Szkole nie udzielano zwolnienia rodziców albo ucznia z całości lub części opłat, na mocy art. 67a ustawy o systemie oświaty.

(dowód: akta kontroli str. 8-10)

W 2016 roku (do 30 września) uczniom wydano 2.373 posiłki w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Uczniowie objęci tą formą wsparcia otrzymywali te same posiłki co dzieci, których rodzice wykupili obiady. (dowód: akta kontroli str. 8)

1.5. W Szkole zapewniono uczniom możliwość spożycia gorącego posiłku. Obiady przygotowywane były przez firmę zewnętrzną, tj. spółkę komunalną Gminy Suchowola o nazwie „CENTROKOM” Sp. z o.o. w Suchowoli, na mocy corocznie zawieranych umów z Burmistrzem Miasta Suchowola. Do tego celu spółka korzystała z pomieszczeń Szkoły, tj. kuchni oraz stołówki, które były od Szkoły wynajmowane na podstawie umów podpisywanych corocznie z Dyrektorem. Ten sposób organizacji posiłków funkcjonował przez cały okres objęty kontrolą.

(dowód: akta kontroli str. 95-116)

W latach szkolnych 2014/2015, 2015/2016 i 2016/2017 (na 30 września) obiady w Szkole spożywało odpowiednio 221, 218 oraz 206 uczniów, w tym kolejno 92, 94 i 93 uczniów spożywało obiady wykupione przez rodziców, a 129, 124 i 113 uczniów obiady w ramach wsparcia „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. (dowód: akta kontroli str. 8-10)

W dniu 5 października 2016 r. pracownik Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Sokółce (dalej: „PSSE w Sokółce”) pobrał próbkę serwowanego obiadu (kotlet mielony, surówka z pomidora oraz posiłek obiadowy) i przekazał je do Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku, w celu przeprowadzenia badań mikrobiologicznych. Żadna z pięciu badanych próbek nie wykazała obecności pałeczek z rodzaju *Salmonella* (w 25g), zaś liczba *Listeria monocytogenes* (w 1 g w temp. 37°C) była w każdej z nich poniżej 10 (zagadnienie zostało szerzej opisane w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Uwagi dotyczące badanej działalności”).

(dowód: akta kontroli str. 214-258)

Odpowiedzialnymi za opracowanie jadłospisów w Spółce CENTROKOM byli kierownik kuchni oraz Prezes Zarządu. Zgodnie z uzyskaną informacją, przy opracowaniu jadłospisu korzystano z wytycznych zamieszczonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2015 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświat oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach¹⁴ oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. o tej samej nazwie¹⁵, a także z opracowania: „Normy żywienia dla populacji polskiej – nowelizacja”, pod redakcją naukową prof. dr hab. med. Mirosława Jarosza, wydane przez Instytut Żywności i Żywienia w 2012 roku.

(dowód: akta kontroli str. 259-261)

Spożywanie obiadów odbywało się w trakcie dwóch przerw obiadowych (każda po 15 minut). Na pierwszej, trwającej od 10:35 do 10:50, obiad spożywali uczniowie klas I-III, a na drugiej (od 11:35 do 11:50) – uczniowie klas IV-VI. Dzieci realizujące roczne przygotowanie przedszkolne spożywały obiad bezpośrednio po zakończeniu drugiej przerwy obiadowej i nie miały określonego czasu na spożycie posiłku. W zakresie długość przerw obiadowych, Dyrektor wyjaśnił: „Na podstawie własnych obserwacji, opinii wszystkich

¹⁴ Dz. U. z 2015 r. poz. 1256.

¹⁵ Dz. U. z 2016 r. poz. 1154. Rozporządzenie zwane dalej: „rozporządzeniem w sprawie grup środków spożywczych”.

nauczycieli dyżurujących podczas obiadu na stołówce, uważam że przerwy obiadowe są wystarczająco długie by uczniowie mogli spożyć posiłek." Wyjaśnienia te znalazły potwierdzenie w oględzinach przeprowadzonych w trakcie kontroli (wszyscy uczniowie oddziałów klas I-VI spożyli obiady przed zakończeniem przerwy obiadowej).

(dowód: akta kontroli str. 278, 298-300)

Sposób organizacji lekcji umożliwiał wszystkim dzieciom zjedzenie obiadu. W 5-dniowym tygodniu zajęć lekcyjnych nie odnotowano przypadków, by któryś z oddziałów kończył zajęcia lekcyjne przed zaplanowaną przerwą obiadową. (dowód: akta kontroli str. 279-297)

Przedstawiony sposób organizacji przerw obiadowych zapewniał uczniom możliwość spożycia posiłku w bezpiecznych warunkach. Uczniowie klas I-III przychodzili do stołówki pod opieką wychowawców. Natomiast dzieci realizujące roczne przygotowanie przedszkolne przychodziły i opuszczały stołówkę pod nadzorem wychowawców. Najmłodsi uczniowie spożywali obiady pod stałym nadzorem wychowawców, którzy nalewali zupę do talerzy, a także pomagali niektórym uczniom kroić mięso serwowane w ramach drugiego dania. Wszyscy uczniowie spożywający obiad w trakcie oględzin (12 października 2016 r.) mieli miejsce w stołówce (nie stwierdzono przypadków oczekiwania uczniów na wolne miejsca bądź niespożycia obiadu ze względu na brak miejsca w stołówce). Stołówka wyposażona była w siedem długich stołów uczniowskich oraz 88 taboretów.

(dowód: akta kontroli str. 28-29, 298-301)

Sposób organizacji obiadów wydawanych dzieciom korzystającym z programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” zabezpieczał je przed stygmatyzacją. Wszyscy uczniowie dostawali ten sam posiłek (niezależnie od źródła jego finansowania), w takich samych talerzach, spożywali go podczas tych samych przerw. (dowód: akta kontroli str. 298-301)

Zgodnie z umową zawartą pomiędzy Burmistrzem Miasta Suchowola a spółką komunalną CENTROKOM Sp. z o.o. w Suchowoli, koszt obiadu wynosił: 4,97 zł brutto od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r. oraz 5,27 zł brutto od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r. Na koszty te zgodnie z umową składać się miały: przygotowanie posiłku, dowóz do placówek, wydanie posiłku w szkołach wiejskich, odbiór i zagospodarowanie odpadów, koszty wynajmu pomieszczeń kuchennych, koszty ogrzewania w sezonie grzewczym oraz koszty zużycia energii elektrycznej, wody, ścieków, telefonu.

(dowód: akta kontroli str. 95-106)

Dyrektor nie informował Spółki „CENTROKOM” o nieobecności w Szkole uczniów korzystających ze wsparcia w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, w celu zmniejszenia liczby posiłków dostarczonych na dany dzień (powiadomienie powinno zostać dokonane na dzień przed dostawą obiadów, co byłoby podstawą do zapłaty tylko za faktycznie wydane w danym miesiącu posiłki). Uprawnienie takie wynikało z § 5 umowy zawartej pomiędzy Burmistrzem Miasta Suchowola a Spółką CENTROKOM na realizację świadczeń pomocy społecznej w formie przygotowania, wydawania oraz dostarczania obiadów w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Dyrektor, 8 listopada 2016 r. wyjaśnił: *„Wcześniej nie miałem wglądu do tej umowy. Dopiero dzisiaj widzę tę umowę, wcześniej ani Burmistrz, ani CENTROKOM, ani MGOPS mi jej nie udostępnił. Do teraz nie miałem pojęcia o tym jak funkcjonuje zgłaszanie mniejszej ilości obiadów na dany dzień. Nikt mnie nie zobowiązywał do informacji CENTROKOMU o zmianie ilości obiadów. Ponadto uważam, że to rodzice powinni bezpośrednio zgłaszać nieobecność ucznia do MGOPS, a nie Dyrektor szkoły, bowiem to rodzice są beneficjentami tego wsparcia i rodzice samodzielnie składali wnioski do MGOPS o objęcie ich podopiecznych programem."* Ponadto Dyrektor wyjaśnił: *„W przypadku nieobecności ucznia nie byliśmy w stanie poinformować MGOPS-u ani firmy CENTROKOM Sp. z o.o. w Suchowoli, gdyż nie otrzymaliśmy wcześniej zgłoszenia rodzica o nieobecności, ponadto część rodziców nie przywiązuje uwagi do tego, iż trzeba poinformować o nieobecności dziecka, a tym bardziej, że dziecko nie będzie korzystało z dożywiania. Rodzice uważają, że skoro nie opłacają sami obiadów to nie muszą informować szkoły, CENTROKOMU o nieobecności dziecka. Zgodnie z zasadami przyjętymi przez CENTROKOM o nieobecności ucznia należy poinformować firmę na dwadzieścia cztery godziny wcześniej."*

(dowód: akta kontroli str. 13-27, 95-106, 412, 255-258)

W latach 2015 – 2016 (do 30 września) nie odnotowano przypadków zatruc pokarmowych wśród uczniów Szkoły. (dowód: akta kontroli str. 28-29)

W Szkole nie było automatów z niezdrową żywnością (np. ze słodyczami, napojami słodzonymi, kawą lub słonymi przekąskami). (dowód: akta kontroli str. 302-307)

1.6. Na dzień rozpoczęcia kontroli NIK Szkoła nie zapewniała uczniom dostępu do niegazowanej wody pitnej w postaci butelkowanej lub z dystrybutora, co szerzej przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Uwagi dotyczące badanej działalności”. (dowód: akta kontroli str. 13-27, 302-307)

1.7. W dniu 24 października 2016 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Sokółce (dalej: „PPIS w Sokółce”) przeprowadził kontrolę sklepiku szkolnego prowadzonego przez Dyrektora (kiosk szkolny „Żaczek”). Wykazała ona, że asortyment sklepiku był zgodny z wytycznymi, określonymi w rozporządzeniu w sprawie grup środków spożywczych.

(dowód: akta kontroli str. 438-444)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Z treści programów wychowawczych obowiązujących w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 wynikało, że wchodziły one w życie z dniem zatwierdzenia przez radę pedagogiczną, a zatem przed uchwaleniem ich przez radę rodziców, co było niezgodne z art. 54 ust. 2 ustawy o systemie oświaty, który stanowi, że to do kompetencji rady rodziców należy uchwalenie w porozumieniu z radą pedagogiczną programu profilaktyki i programu wychowawczego (uchwały rady rodziców na lata szkolne 2014/2015 i 2015/2016 zawierały stosowny zapis wskazujący, że programy były uchwalane w porozumieniu z radą pedagogiczną). Ponadto w roku szkolnym 2016/2017 rada rodziców do 8 listopada 2016 r. nie podjęła uchwały w sprawie przyjęcia ww. programów, a Dyrektor – wbrew obowiązкови wynikającemu z art. 54 ust. 4 ustawy o systemie oświaty – nie ustalił programów profilaktycznego i wychowawczego, w uzgodnieniu z organem sprawującym nadzór pedagogiczny.

Dyrektor wyjaśnił: „Dopiero na jutro mamy zaplanowane posiedzenie Rady Rodziców (9 listopada 2016 r.). Wcześniej nie udało się nam tego zorganizować. Wynikało to z różnego rodzaju zawirowań na początku tego roku szkolnego, w tym kontrola NIK, która była dla nas pracochłonna. Nie ustaliłem programów profilaktyki i wychowawczego z organem sprawującym nadzór pedagogiczny w wyniku przeoczenia. Programy zostały przyjęte przez Radę Pedagogiczną stosownymi uchwałami, zabrakło jedynie uchwał Rady Rodziców, które mam nadzieję, będą już jutro podjęte.”

(dowód: akta kontroli str. 13-27, 32-94, 255-258)

2. Dyrektor nie dysponował indywidualnymi zgodami rodziców/opiekunów uczniów na ich udział w programach „Owoce i warzywa w szkole” oraz „Mleko w szkole” w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017. W przypadku programu „Owoce i warzywa w szkole” indywidualne zgody rodziców były wymagane przez „Warunki uczestnictwa w tym programie”, zaś w przypadku programu „Mleko w szkole” były one niezbędne do wskazania liczby uczestników programu, w celu obliczenia kwoty dotacji do mleka. Żądanie takich zgód jest też istotne z powodu możliwości wystąpienia alergii wśród uczniów, np. nietolerancji laktozy. W Szkole przyjęto zaś praktykę, składania oświadczenia przez Radę Rodziców, w którym wyrażała ona zgodę na udział wszystkich dzieci w obu programach.

Dyrektor wyjaśnił: „Było to z naszej strony niedopatrzenie. Uważaliśmy, że zgoda wyrażona przez Radę Rodziców będzie wystarczająca. Od bieżącego roku szkolnego każdy uczeń otrzyma wniosek – zgodę rodzica na uczestnictwo dziecka w programie „Owoce i warzywa w szkole” oraz „Mleko w szkole”.

(dowód: akta kontroli str. 117-163, 13-27)

3. Przeprowadzone 10 października 2016 r. oględziny sposobu dostawy i magazynowania owoców i warzyw w ramach programu „Owoce i warzywa w szkole” wykazały, że produkty te były transportowane i przechowywane w warunkach niespełniających wymagań

producenta. Na opakowaniach produktów (za wyjątkiem soków) widniała bowiem informacja, że owoce i warzywa należy przechowywać w temperaturze od 2 do 4 °C, lecz do ich transportu używano zwykłego pojazdu dostawczego (niewyposażonego w chłodnię), zaś magazynowanie owoców i warzyw odbywało się w temperaturze pokojowej (dostarczone produkty przechowywane były w pomieszczeniu piwnicznym Szkoły).

Poinformowany (w trybie art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁶) Dyrektor podjął skuteczne działania w celu wyeliminowania tej nieprawidłowości. Oględziny sposobu dostawy i magazynowania owoców i warzyw przeprowadzone 24 października 2016 r. wykazały, że transport żywności odbywał się przy użyciu pojazdu typu chłodnia, a Szkoła wyposażona została w lodówkę.

(dowód: akta kontroli str. 164-177)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że:

1. Programy profilaktyki i wychowawcze na lata szkolne 2014/2015 – 2016/2017 nie uwzględniały działań dotyczących przeciwdziałania nadwadze i otyłości wśród dzieci. Jako jeden z celów szczegółowych programu profilaktyki na rok szkolny 2016/2017 wskazano „promowanie zdrowego stylu życia”, jednak w dalszej części programu nie określono sposobu realizacji tego zadania.

Dyrektor wyjaśnił: „W naszej ocenie zagadnienia związane ze zdrowym trybem życia realizowane są podczas zajęć prowadzonych w klasach I-VI. Uczniowie klas I-III realizują zadania w zakresie zdrowego żywienia na zajęciach z edukacji przyrodniczej, wychowaniu fizycznym i edukacji zdrowotnej, uczniowie klas IV-VI na przyrodzie w części „zdrowie i troska o zdrowie” – tematyka jest ujęta w rozkładach materiału z poszczególnych przedmiotów. Nauczyciele przede wszystkim muszą realizować podstawę programową, która uwzględnia m.in. „promowanie zdrowego stylu życia”. Opracowany został aneks do programu wychowawczego i profilaktyki, w którym zawarto działania w zakresie przeciwdziałania otyłości i nadwadze oraz promocji zdrowego stylu życia i zdrowego odżywiania. Aneks zostanie przedstawiony Radzie Rodziców podczas zaplanowanego spotkania w dniu 9 listopada 2016 r. celem jego akceptacji przez Radę.”

(dowód: akta kontroli str. 13-27, 53-94)

2. Przeprowadzone przez Dział Laboratoryjny Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku badanie serwowanych w Szkole posiłków¹⁷ wykazało m.in. że:

- udział energii z białka wynosił 33,2%, chociaż zalecany¹⁸ to 10 – 15%,
- udział energii z tłuszczu wynosił 12,5%, podczas gdy zalecany to 20-35%,
- zawartość chlorku sodu wynosiła 4,5 g, mimo że według zaleceń w posiłku obiadowym spożycie soli nie powinno przekraczać 1,5-2 g¹⁹.

(dowód: akta kontroli str. 214-254, 436-437)

Dyrektor wyjaśnił: „Do dnia dzisiejszego nie miałem żadnej informacji o wynikach prowadzonych kontroli przez PPIS w Spółce „CENTROKOM”. W pierwszej kolejności planuję przeprowadzić rozmowę z Prezesem nt. wyników kontroli PPIS w celu wyeliminowania przez Spółkę stwierdzonych nieprawidłowości. Dodatkowo będę zabiegał o to, by dostarczano mi protokoły kontroli PPIS i oceny żywienia w stołówce, tak bym miał pełną i rzetelną informację nt. prawidłowości funkcjonowania stołówki.”

(dowód: akta kontroli str. 255-258)

3. Na dzień rozpoczęcia kontroli NIK Szkoła nie zapewniała uczniom nieodpłatnego dostępu do niegazowanej wody pitnej w postaci butelkowanej lub z dystrybutora, mimo że w stanowisku Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Zdrowia oraz Ministra Sportu

¹⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 ze zm. Ustawa zwana dalej: „ustawą o NIK”.

¹⁷ Na zlecenie NIK, PPIS w Sokółce przeprowadzi kontrolę oceny żywienia serwowanych posiłków (do badania pobrano próbkę obiadu z dnia 12 października 2016 r., w skład której wchodziła: zupa, chleb, pieczeń wieprzowa, ziemniaki, surówka z buraków gotowanych oraz kompot.

¹⁸ Kryteria – „Normy żywienia dla populacji polskiej – nowelizacja”. Redaktor naukowy: prof. dr hab. med. Mirosław Jarosz, 2012.

¹⁹ Kryteria – „Zalecenia dotyczące wartości odżywczej posiłków, ze szczególnym uwzględnieniem obiadów w szkole”, Traczyk I., Wołnicka K.

i Turystyki w sprawie działań podejmowanych przez szkoły w zakresie zdrowego żywienia uczniów zapisano, że: „(...) ważną rolę w zaspokajaniu potrzeb żywieniowych dzieci i młodzieży oraz w kształtowaniu właściwych zachowań w tym zakresie powinna odgrywać szkoła. Dla realizacji tych zadań niezbędne jest podjęcie przez szkoły wszystkich typów działań w zakresie wspierania zdrowego żywienia uczniów, w tym szczególnie: umożliwienie uczniom dostępu do produktów i napojów o najwyższych walorach zdrowotnych oraz właściwa organizacja posiłków, w tym: (...) zapewnienie uczniom dostępu do wody pitnej”. Dyrektor wyjaśnił: „Wiązało się to z kosztami jakie trzeba było ponieść. W 2012 roku podejmowaliśmy próbę ustawienia dystrybutora na terenie Szkoły. Funkcjonował on około 2 tygodni. Okazało się, że uczniowie faktycznie ustawiali się kolejkami do tego dystrybutora jednak częściej oblewali się tą wodą niż ją spożywali. Ostatecznie zrezygnowaliśmy z pomysłu, po tym jak należało wprowadzić opłaty dla dostawcy za wodę i kupować duże ilości kubeczków jednorazowych. Uczniowie często przynoszą wodę we własnym zakresie. Nauczyciele nigdy nie zabraniają uczniom spożywać płynów w trakcie zajęć lekcyjnych.” Ponadto Dyrektor wyjaśnił: „Uczniowie uczestniczą w programie „Mamo tato wolę wodę”, poprzez akcję „Zamiast słodkie pić naboje, tyknij wody, to jest zdrowe”, na zajęciach edukacyjnych uczniowie zapoznawani są z koniecznością picia wody i jej zdrowego wpływu na organizm człowieka, sklepik szkolny oferuje wodę mineralną i źródłaną. Są przypadki, że uczniowie przynoszą ze sobą wodę, natomiast w okresie, gdy są wysokie temperatury uczniowie korzystają z wody z sieci wodociągowej.”

(dowód: akta kontroli str. 13-27, 28-29, 302-307, 255-258)

2. Środki finansowe na realizację programów

Opis stanu
faktycznego

2.1. W planie finansowym Szkoły na 2015 i 2016 rok nie wyodrębniono środków na działania prewencyjne w zakresie nadwagi, otyłości i niedożywienia wśród młodzieży szkolnej. Szkoła nie ponosiła wydatków związanych z realizacją programów żywieniowych. Owoce, warzywa i mleko były dostarczane do Szkoły nieodpłatnie, na podstawie umów zawartych z dostawcą tych produktów.

(dowód: akta kontroli str. 414-419)

2.2. W Szkole nie funkcjonowały pisemne reguły/procedury dotyczące weryfikacji ilościowej i jakościowej otrzymywanych produktów w ramach realizowanych programów żywieniowych. Każdorazowo dostawę odbierała osoba zatrudniona na stanowisku Sekretarza. Oględziny z 10 października 2016 r. wykazały, że przy odbiorze owoców, warzyw i mleka Sekretarz dokonywała przeliczenia ilości otrzymanych produktów, porównując tę ilość z dokumentem wydania przygotowanym przez dostawcę. Ponadto sprawdzano jakość otrzymywanych owoców i warzyw. Na przykład 3 października 2016 r. nie odebrano 170 sztuk borówki amerykańskiej, z uwagi na jej złą jakość.

(dowód: akta kontroli str. 28-29, 163-171, 175-177, 206-210)

Szkoła na bieżąco prowadziła ewidencję dostarczonych i udostępnionych produktów w ramach programu „Owoce i warzywa w szkole” na druku „Ewidencja dostarczonych i udostępnionych owoców i warzyw do szkoły podstawowej”, stanowiącym załącznik nr VA do „Warunków uczestnictwa w programie „Owoce i warzywa w szkole” w roku szkolnym (...)”. W przypadku programu „Mleko w szkole” ewidencja ta prowadzona była na druku „Ewidencja dostaw mleka i przetworów mlecznych do placówki oświatowej”. W przypadku programu „Owoce i warzywa w szkole” ewidencja zawierała m.in. datę i ilość poszczególnych rodzajów produktów dostarczonych do szkoły oraz datę i ilość poszczególnych rodzajów produktów udostępnionych uczniom). W przypadku zaś programu „Mleko w szkole” ewidencja zawierała takie informacje jak np. datę dostawy, rodzaj mleka i przetworów mlecznych oraz zawartość tłuszczu (w %) oraz ilość w litrach z uwzględnieniem ilości kartoników mleka o pojemności 250 ml. W szkole nie prowadzono ewidencji w zakresie dat i ilości produktów mlecznych udostępnionych uczniom. Dyrektor wyjaśnił: „Na dzień dzisiejszy wszyscy uczniowie uczestniczą w programie. Nauczyciel wydający mleko ma listę uczniów z poszczególnych klas i na tej podstawie je wydaje dla poszczególnych oddziałów. Jeżeli ucznia nie ma w szkole wówczas odbiera je dnia następnego. Mleko wydawane jest dwa razy w tygodniu (we wtorki i czwartki). Corocznie

wyznaczani są nauczyciele (wychowawcy klas z uczniami), którzy przekazują mleko do wszystkich oddziałów w szkole.” (dowód: akta kontroli str. 117-163, 178-205, 310-313)

W przypadku programu „Owoce i warzywa w szkole” w roku szkolnym 2014/2015 jednokrotnie aneksowano umowę, w celu zmiany liczby uczniów uczestniczących w programie – ze 196 do 193 (aneks z 9 lutego 2015 r.). W roku szkolnym 2015/2016 aneks z 1 września 2014 r. dotyczył zmiany adresu siedziby zatwierdzonego dostawcy. W przypadku programu „Mleko w szkole” w latach 2015 – 2016 nie aneksowano umów. Zmniejszenie liczby dostarczanego mleka potwierdzano dokumentem Dsm1_P3_f2 potwierdzającym dostawę mleka (zmniejszenie z 320 do 317 porcji mleka od 1 marca do 30 czerwca 2015 r.). Dyrektor wyjaśnił: „Aneksu do umowy na dostawę mleka za rok 2014/2015 nie posiadamy w formie pisemnej, ale informację o mniejszej liczbie uczestników przekazaliśmy telefonicznie dla przedstawiciela dostawcy(…).”

(dowód: akta kontroli str. 117-163, 178-305, 310-313)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na nierzetelnym prowadzeniu ewidencji spożytego przez uczniów/dzieci mleka w formularzach Dsm1_P3_f2. Na przykład w marcu 2016 roku wykazano, że ilość spożytego przez uczniów/dzieci mleka była równa ilości mleka dostarczonej przez dostawcę na ten miesiąc (930 litrów). Jednak analiza obecności uczniów na 31 marca (jednocześnie ostatni dzień wydawania mleka uczniom w miesiącu) wykazała, że w tym dniu nieobecnych było 56 uczniów, a zatem liczby spożytego mleka w ewidencji za marzec 2016 roku nie pomniejszono o co najmniej 14 litrów.

Dyrektor wyjaśnił: „Nie zwróciliśmy uwagi na przypis nr 4 w formularzu Dsm1_P3_f2, który mówi, że należy tutaj wykazywać mleko spożyte w marcu. Byliśmy przekonani, że należy tutaj wykazywać mleko, które ostatecznie zostało uczniom wydane z przydziału na dany miesiąc, bez względu na to czy było to w ostatni dzień marca czy np. na początku kwietnia, kiedy uczniowie wrócili do szkoły. Szczególnie, że druk ten był wypełniany w maju, za okres dwumiesięczny. Mleko ostatecznie zostało wydane uczniom w ilości jaką otrzymaliśmy od dostawcy. W przyszłości zwrócimy uwagę, by wykazywać ilość mleka jaką uczniowie faktycznie spożyli w danym miesiącu.” (dowód: akta kontroli str. 190-201, 454-499)

3. Monitorowanie i nadzór nad sposobem wdrażania zasad zdrowego żywienia

Opis stanu
faktycznego

W Szkole nie wprowadzono wewnętrznych uregulowań dotyczących monitorowania i nadzoru nad realizacją programów żywieniowych. W przypadku programu „Owoce i warzywa w szkole” oraz „Mleko w szkole” odbioru dostarczanych produktów każdorazowo dokonywała Sekretarz Szkoły, która sprawdzała produkty pod kątem ilościowych i jakościowych oraz gromadziła dokumentację związaną z realizacją programów: umowy, sprawozdania, potwierdzenia dostawy, itp. W przypadku programu „Trzymaj formę” za jego realizację odpowiedzialny był pedagog szkolny, który również zajmuje się sprawozdawczością z działań realizowanych w ramach programu – corocznie przesyła do PPIS w Sokółce sprawozdania z realizacji programu.

(dowód: akta kontroli str. 28-29, 163-171, 175-177, 206-210, 218-239)

Ponadto Dyrektor wyjaśnił: „Wszystkie działania podjęte były systematycznie monitorowane przez: analizę dokumentów szkolnych (protokoły, zapiski w dziennikach lekcyjnych), obserwację uczniów, dokumentację fotograficzną, sporządzanie notatek z podejmowanych przedsięwzięć na szkolnej stronie internetowej, analizę prac uczniowskich, np. prace plastyczne, wystawy klasowe, zaangażowanie społeczności szkolnej w działania promujące zdrowie, przeprowadzanie konkursów związanych z promocją zdrowia, rozmowy z uczniami, rodzicami i pracownikami szkoły, informacje zwrotne od osób odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań, przygotowywanie gazetek, wystaw, plakatów informujących o zdrowym stylu życia, degustacji kanapek, sałatek soków. Całość nadzorował dyrektor.” (dowód: akta kontroli str. 13-27)

W latach 2015 – 2016 nie zmieniano sposobu realizacji programów i kształtowania nawyków żywieniowych. (dowód: akta kontroli str. 117-163, 178-205, 218-239)

Ustalono
nieprawidłowości

W okresie objętym kontrolą w zakresie realizacji programów Szkoła była corocznie kontrolowana przez PPIS w Sokółce w ramach programu „Trzymaj formę”. Kontrole te odnosiły się do skuteczności podejmowanych działań, osiągnięcia założonych celów programu. Ocena realizacji interwencji programowej szczegółowo opisywała podejmowane przez Szkołę działania w ramach programu. Realizacja pozostałych dwóch programów żywieniowych oraz wdrażanie zasad zdrowego żywienia nie była przedmiotem kontroli (np. gminy, kuratorium oświaty, ARR). (dowód: akta kontroli str. 28-29, 218-239)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4. Działania edukacyjne i organizacyjne kształtujące prawidłowe nawyki żywieniowe

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą w Szkole podejmowano działania mające na celu promowanie zasad zdrowego żywienia. W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 podejmowano m.in. następujące działania o charakterze edukacyjnym:

- zajęcia edukacyjno-kulinarne „Zdrowa przekąska”, w ramach których uczniowie przygotowywali kanapki – 122 uczniów w roku szkolnym 2014/2015 i 143 uczniów w roku szkolnym 2015/2016,
- program edukacyjny „Jedz marchewki, będziesz krzepki” – 232 uczniów w roku szkolnym 2014/2015,
- zajęcia edukacyjne „Zdrowo jem, więcej wiem” – 50 uczniów w roku szkolnym 2014/2015 i 49 w roku szkolnym 2015/2016,
- hodowla nowalijek, ziół i warzyw – 122 uczniów w roku szkolnym 2014/2015 i 177 w roku szkolnym 2015/2016,
- hodowla fasoli, rzeżuchy, szczypiorku – 23 uczniów w roku szkolnym 2015/2016.

Ponadto uczniowie przygotowywali plakaty informacyjne i zachęcające do spożywania owoców i warzyw (były one rozwieszone na korytarzach Szkoły), organizowano wspólne przygotowywanie i spożywanie posiłków, prowadzono akcje „Jedz owoce i warzywa, będziesz zdrow jak ryba”, w ramach której uczniowie roznosili po klasach owoce i warzywa do konsumpcji. (dowód: akta kontroli str. 316-411)

Zgodnie z § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu realizacji środków towarzyszących, które służą zapewnieniu skutecznego wykonania programu „Owoce i warzywa w szkole”²⁰, w latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 w Szkole zrealizowano minimum po dwa zadania w każdym semestrze, kształtujące zdrowe nawyki żywieniowe uczniów oraz wzbogacające wiedzę o pochodzeniu produktów rolnych. W latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 były to np. warsztaty kulinarne, hodowla nowalijek, konkursy rysunkowe – na najlepszy plakat promujący zdrowe odżywianie (co szerzej opisano powyżej). Informacje o realizacji zadań dodatkowych Szkoła przekazywała do ARR, w formie zwrotnej ankiety przesyłanej przez ARR. (dowód: akta kontroli str. 28-29, 159-160, 314-315)

Zadania edukacyjne były realizowane przez wychowawców oraz pedagoga szkolnego. Osoby te nie posiadały wykształcenia z zakresu dietetyki oraz nie przechodziły szkoleń w tym zakresie. W ramach realizowanych programów lub działań edukacyjnych nauczyciele byli wspierani materiałami informacyjnymi. Dyrektor wyjaśnił: „(...) każdy z nauczycieli kończący studia i zdobywający określone kwalifikacje uczący w edukacji wczesnoszkolnej bądź uczący przyrody w klasach IV-VI ma podstawową wiedzę z zakresu edukacji żywieniowej. Żaden nauczyciel nie zgłaszał potrzeby uczestnictwa w szkoleniu – promowanie zdrowego żywienia. Jeżeli po przedstawieniu Radzie Pedagogicznej takiej potrzeby znajdą się chętni nauczyciele to zostaną skierowani na takie szkolenie.”

(dowód: akta kontroli str. 310-313, 316-411)

Ogłędziny sposobu spożywania drugiego śniadania przez uczniów klasy I szkoły podstawowej wykazały, że wychowawca nie spożywał posiłku z uczniami – pełnił dyżur

²⁰ Dz. U. z 2014 r. poz. 1151.

na korytarzu szkolnym. W trakcie 10 minutowej przerwy pomiędzy lekcjami (trwającej od godz. 08:45 do 08:55) wychowawca odwiedzał klasę i sprawdzał kto zjadł śniadanie, czy uczniowie nie potrzebują pomocy, czy w sali panuje spokój i porządek. Dwunastu uczniów spożywało kanapki, w tym dwoje dodatkowo owoc (jabłko), jeden spożywał tylko owoce (jabłko oraz mandarynka), a kolejny – jogurt. Dwóch uczniów nie spożywało śniadania. Wśród uczniów, którzy spożywali śniadanie nie stwierdzono przypadków spożywania żywności niezalecanej (np. słodczyce). (dowód: akta kontroli str. 217)

W Szkole, na korytarzach znajdowały się materiały informacyjne nt. zdrowego żywienia – zachęcające do spożywania owoców i warzyw, obrazujące piramidę zdrowego żywienia, itp. Materiały te były pracami konkursowymi uczniów Szkoły. Ponadto w ramach realizowanych działań edukacyjnych i programów żywieniowych Szkoła udostępniała uczniom oraz ich rodzicom/opiekunom materiały informacyjne dotyczące zasad zdrowego żywienia, przykładowo w ramach programu „Trzymaj formę: „Zdrowo jem, więcej wiem”, czy też „Pięć porcji w szkole”. (dowód: akta kontroli str. 302-307, 353-373)

W Szkole nie znajdowały się reklamy żywności niezalecanej oraz automaty z taką żywnością (np. słodczyce, słone przekąski, słodzone napoje). Szkoła nie posiada certyfikatu „Szkoła Przyjazna Żywieniu i Aktywności Fizycznej” – nie uczestniczyła ona w programie „Zachowaj równowagę”. (dowód: akta kontroli str. 28-29, 302-307)

Oceniając współpracę z rodzicami w zakresie kształtowania nawyków żywieniowych dzieci, Dyrektor wyjaśnił: *„Z moich obserwacji, a przede wszystkim na podstawie opinii nauczycieli uczących w klasach I-VI należy stwierdzić, iż rodzice aktywnie wspierają kształtowanie nawyków żywieniowych dzieci, np. zakupując artykuły spożywcze na potrzeby zajęć, podczas których uczniowie przygotowują sałatki, soki, kanapki, surówki. Po spotkaniach z rodzicami (wywiadówkach) zdarzają się sugestie związane np. z asortymentem produktów sprzedawanych w sklepiku (kanapki, napoje). Obserwujemy również, że rodzice przyjmują sugestie ze strony nauczycieli dotyczące wyposażania dzieci w kanapki, które są spożywane na przerwach w szkole.”* (dowód: akta kontroli str. 308-309)

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród wszystkich 13 wychowawców klas I-VI wykazały m.in., że:

- ośmiu z nich (61,5%) jest raczej zadowolonych z realizowanych w Szkole programów związanych ze zdrowym żywieniem, a pięciu (38,5%) ocenia je zdecydowanie dobrze,
- w 12 z 33 odpowiedzi (36,4%) wskazywano, że w Szkole najskuteczniejszą formą zapoznawania uczniów z zasadami zdrowego żywienia jest wspólne spożywanie posiłków, w dziewięciu (27,3%) – zajęcia dydaktyczne w Szkole,
- pięciu nauczycieli (38,5%) uważa, że rodzice raczej wspierają działania Szkoły w kształtowaniu prawidłowych nawyków żywieniowych dzieci, w opinii trzech (23,1%) rodzice zdecydowanie wspierają działania Szkoły. Kolejnych zaś trzech uznało, że rodzice tych działań raczej nie wspierają. (dowód: akta kontroli str. 419-422)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że wspólne spożywanie śniadań wychowawcy/nauczyciela z uczniami jest bardzo ważne dla kształtowania nawyków żywieniowych dzieci²¹, co potwierdzili wychowawcy w badaniach ankietowych. Oględziny

²¹ Na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ośrodek Rozwoju Edukacji przygotował i opublikował poradnik dla dyrektorów szkół, pracowników szkół i rodziców pt. „Wspólne drugie śniadanie w szkole”. Celem poradnika jest pomoc szkolom w organizacji drugich śniadań spożywanych przez uczniów wszystkich klas wspólnie z wychowawcą lub innym nauczycielem. Takie rozwiązanie służy kształtowaniu postawy świadomego, a nie pośpiesznego spożywania posiłków, scala też społeczność klasową i szkolną oraz uczy postawy szacunku do siebie i innych. W stanowisku Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Zdrowia oraz Ministra Sportu i Turystyki w sprawie działań podejmowanych przez szkoły w zakresie zdrowego żywienia uczniów zapisano, że: „(...) ważną rolę w zaspokajaniu potrzeb żywieniowych dzieci i młodzieży oraz w kształtowaniu właściwych zachowań w tym zakresie powinna odgrywać szkoła. Dla realizacji tych zadań niezbędne jest podjęcie przez szkoły wszystkich typów działań w zakresie wspierania zdrowego żywienia uczniów, w tym szczególnie: umożliwienie uczniom dostępu do produktów i napojów o najwyższych walorach zdrowotnych oraz właściwa organizacja posiłków, w tym: tworzenie warunków umożliwiających spożywanie śniadań szkolnych w klasach przez wszystkich uczniów, wspólnie z nauczycielem.”

sposobu spożywania drugiego śniadania przez uczniów pierwszej klasy szkoły podstawowej wykazały jednak, że wychowawca nie spożywał drugiego śniadania z uczniami.

Dyrektor wyjaśnił: „Wspólne spożywanie posiłków miało miejsce w ramach dodatkowych działań edukacyjnych. Ponadto, organizujemy akcje, w których dzieci roznoszą owoce i warzywa po klasach i wtedy wszyscy konsumują te produkty. W ramach lekcji uczniowie czasami przygotowują posiłki np. przekąski z ryb, wtedy nauczyciel w tym uczestniczy i wspólnie z uczniami konsumuje przygotowane jedzenie. Zorganizuję spotkanie z nauczycielami i wychowawcami, przedstawię zalecenia ministra w tym zakresie, omówimy to zagadnienie, wtedy dopiero będziemy podejmować konkretne decyzje w tym zakresie.”

(dowód: akta kontroli str. 13-27, 53-94, 255-258)

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Uchwalanie programów wychowawczych i profilaktyki stosownie do art. 54 ustawy o systemie oświaty.
2. Uzyskanie indywidualnych zgód rodziców/opiekunów na udział ich podopiecznych w programach „Owoce i warzywa w szkole” oraz „Mleko w szkole”.
3. Poinformowanie rodziców o konieczności niezwłocznego zgłaszania nieobecności uczniów w Szkole, w celu umożliwienia skorzystania z odliczenia opłaty za niespożyte posiłki.
4. Rzetelne prowadzenie ewidencji spożytego przez uczniów/dzieci mleka.
5. Zwiększenie nadzoru nad realizacją programów żywieniowych w Szkole, w celu przede wszystkim realizacji programów zgodnie z ich założeniami/wytycznymi/wymogami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

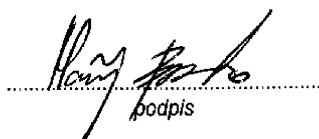
Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

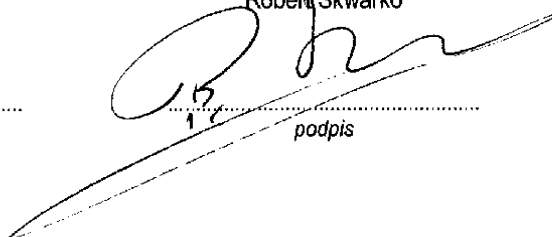
Białystok, dnia 23 grudnia 2016 r.

Kontroler
Maciej Brzosko
starszy inspektor kontroli państwowej

podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Robert Skwarko

podpis